

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Статистика на застрахователната дейност

Статистиката на застрахователната дейност представя информация за структурата на активите и пасивите на застрахователните и презастрахователните дружества, разпределени по инструменти и институционални сектори, съгласно изискванията на *Европейската система от национални и регионални сметки* (ЕСС 2010)¹.

I. Източници на данни

Отчетни единици са всички застрахователни и презастрахователни дружества по смисъла на чл. 12, ал. 1 и ал. 2 от *Кодекса за застраховането*, осъществяващи дейност на територията на Република България, включително клоновете на чуждестранни застрахователни дружества².

II. Отчетен период

Отчетният период е едно календарно тримесечие. Данните представят размера и структурата на балансовите показатели на дружествата към последния календарен ден на съответното тримесечие.

III. Групиране по институционални сектори

Балансовите показатели на застрахователните и презастрахователните дружества са разпределени по институционални сектори, съгласно изискванията на ЕСС 2010. Институционалните единици, които имат сходен тип икономическо поведение, се групират в сектори или под-сектори. Институционалните единици са обособени в сектори и под-сектори въз основа на тяхната основна дейност, на функциите, показателни за икономическото им поведение и на тяхната резидентност. Всяка институционална единица принадлежи само към един сектор и съответен под-сектор. Всеки сектор е формиран въз основа на резидентността (*Резиденти и Нерезиденти*³) и включва:

- *S.11. Нефинансови предприятия*

Обхваща институционални единици, които са пазарни производители и чиято основна дейност е производството на стоки и/или оказване на нефинансови услуги.

- *S.121, S.122 и S.123 Парично-финансови институции*

Включва Централната банка (S.121), Други парично-финансови институции (S.122 и S.123). Другите парично-финансови институции са финансови предприятия, основно ангажирани с финансово

¹ Детайлната секторна класификация, е достъпна на страницата на БНБ в рубрика *Статистика/ Методологически бележки/ Институционални сектори*.

² В обхвата на *статистиката на застрахователната дейност* се включват и данните за клоновете на застрахователни дружества със седалище извън България в съответствие с параграф 1, т. 2 от Допълнителната разпоредба на *Валутния закон*.

³ Понятията *резидент* и *нерезидент* съответстват на понятията *местно лице* и *чуждестранно лице* в съответствие с параграф 1, т. 2 и т. 3 от Допълнителната разпоредба на *Валутния закон*.

посредничество и чиято дейност е да получават депозити и/или близки заместители на депозити от други институционални единици, различни от парично-финансови институции, и да отпускат кредити и/или да инвестират в ценни книжа за своя собствена сметка. Сектори S.122 и S.123 обхваща кредитните институции, депозитните институции, различни от кредитни (напр. дружества за електронни пари, основно ангажирани с емитирането на електронни пари) и фондовете на паричния пазар.

- *S.124, S.125 и S. 127 Други финансови предприятия*

Включва следните сектори:

- *S.124 Инвестиционни фондове, S.125 Други финансови посредници с изключение на застрахователни дружества и пенсионни фондове и S. 127 Каптивни финансови институции и заемодатели.* Това са финансови предприятия, които са основно ангажирани с финансово посредничество, като поемат пасиви под форма, различна от: 1) пари, депозити и/или близки заместители на депозити от институционални единици различни от парично-финансови институции; 2) застрахователни и пенсионни резерви. Тук се включват инвестиционни фондове, дружества, специализирани в кредитиране, лизингови дружества, факторингови дружества и други;
- *S.126 Финансови спомагатели.* Обхваща финансовите предприятия – спомагатели, които са тясно свързани с финансовото посредничество, но сами по себе си не са финансови посредници, като фондови борси, обменни бюра, консултанти, брокери и други;
- *S.128 и S.129 Застрахователни дружества и пенсионни фондове.* Представяват финансови предприятия, които са основно ангажирани с финансово посредничество като следствие от поемането на застрахователни и пенсионни рискове, и които поемат пасиви под формата на застрахователни и пенсионни резерви.

- *S.13 Държавно управление*

Единиците от сектор *Държавно управление* произвеждат услуги за обществото като цяло или за негови определени части (публични услуги), свързани с цялостното разпределение на доходите и богатството; гарантират и осъществяват действието на държавноадминистративната, социалната и икономическата система на страната. Дейността на сектор *Държавно управление* се финансира предимно от данъци и други задължителни плащания, извършвани от единици, принадлежащи към други институционални сектори. Обхваща под-сектори *Централно държавно управление (S.1311), Щатско държавно управление (S.1312), Местно държавно управление (S.1313) и Социалноосигурителни фондове (S.1314).*

- *S.14 и S.15 Домакинства и НТООД*

Включва следните сектори:

- *S.14 Домакинства.* Личности или групи от личности като потребители и като предприемачи, произвеждащи пазарни стоки и услуги (пазарни производители). Секторът включва и личности или групи от личности в качеството им на производители на стоки и нефинансови услуги, предназначени предимно за собствена крайна употреба. Тук се включват също така и едноличните търговци и сдруженията без независим юридически статус;

– *S.15 Нетърговски организации, обслужващи домакинствата (НТООД)*. Това са юридически лица, чиято основна дейност е свързана с обслужване, подпомагане и съдействие на домакинствата. Техните основни ресурси освен тези, получени от случайни продажби, се получават от доброволни парични вноски или вноски в натура от домакинствата в качеството им на потребители, от плащания, извършени от сектор *Държавно управление*, и от доходи от собственост. Тук се включват синдикати, политически партии, фондации, сдружения, църкви и религиозни общества, читалища, културни и спортни клубове, и други.

IV. Групиране по резидентност

Балансовите показатели на застрахователните дружества са класифицирани по резидентност на насрещната страна по финансовата операция, както следва:

- *Резиденти;*
- *Нерезиденти:*
 - *Европейски съюз (в т.ч. Еврозона);*
 - *САЩ;*
 - *Други държави и международни институции.*
- *Некласифицирани.*

V. Валутна структура

Балансовите показатели са представени със следното разпределение по валути, като позициите в чуждестранна валута са представени в тяхната левова равностойност:

- *Левове;*
- *Евро;*
- *Щатски долари;*
- *Други валути* (всички чуждестранни валути без евро и щатски долари).

VI. Инструментални категории

Активи

1. Парични средства в каса

Посочва се левовата равностойност на паричните средства, които отчетните единици притежават в наличност към края на отчетния период.

2. Депозити

Този финансов инструмент обхваща овърнайт депозитите, депозитите с договорен матуритет, депозитите, договорени за ползване след предизвестие и депозитите в цеденти.

3. Кредити

Показателят обхваща вземанията на отчетните единици от кредитополучателите по главници при дадени назаем средства, както и вземания, прехвърлени им от трети лица. Тук се включват и предоставените кредити, гарантирани с ипотeki, кредити на дъщерни, съвместни, асоциирани и други предприятия,

вземания по репо-сделки и други кредити.

4. Ценни книжа, различни от акции

Това са вземанията на застрахователните и презастрахователните дружества по притежавани ценни книжа, различни от акции, даващи на притежателя им безусловно право на фиксиран или договорно определяем доход под формата на купонни плащания и/или определена фиксирана сума на посочена дата или дати, стартиращи от емисията до деня, определен като дата на падеж/откупуване. Те са прехвърляеми и обикновено се търгуват на вторичен пазар, като не гарантират права на собственост и дял в капитала на дружеството-емитент. *Ценните книжа, различни от акции*, се оценяват по пазарна цена, в която се включват и начислените лихви.

5. Акции и други форми на собственост

5.1 Акции

Показателят включва притежаваните от отчетните единици котирувани и некотирувани акции (в т.ч. акции в дъщерни, съвместни, асоциирани предприятия), както и притежаваните акции/дялове, емитирани от инвестиционни фондове (в т.ч. фондове на паричния пазар). Те представляват права на собственост в капитала на предприятия и дават права на притежателите на дял от печалбите и на дял от нетните активи в случай на ликвидация.

5.2 Други форми на собственост

Показателят обхваща другите форми на собственост в капитала и имуществото на предприятия, различни от котирувани и некотирувани акции (напр. дялови участия в капитала на дружества с ограничена отговорност, инвестиции в капитала на кооперации или международни организации, дружествени дялове). Те не са търгуеми инструменти, прехвърлянето им се извършва с договор.

6. Инвестиционни имоти

В категорията се включват притежаваните от дружествата инвестиционни имоти (земя и сгради).

7. Финансови деривати

Показателят включва пазарната стойност на всички балансово отчитани деривати, притежавани от дружеството. Това са финансови инструменти, свързани със специфичен финансов инструмент, индикатор или стока и посредством които определени финансови рискове могат да бъдат самостоятелно търгувани на финансовите пазари.

8. Нефинансови активи

Позицията представя общата балансова стойност на нефинансовите нематериални активи (програмни продукти, репутация и други) и материалните активи, невключени в позиция *Инвестиционни имоти*.

9. Вземания от застрахователни операции

Показателят обхваща вземанията на дружествата от преки застрахователни и презастрахователни операции.

10. Други активи

В показателят се отнасят вземанията, несвързани с основната дейност на застрахователното дружество (напр. възстановени данъци и др.); дивиденди за получаване; вземания, които са дължими и още неплатени; финансови вземания, които са създадени като насрещни на финансова или нефинансова операция в случаи, когато има времева разлика между тази операция и съответното плащане и др.

Пасиви

1. Собствен капитал

2. Показателят представя размера на собствения капитал към края на отчетното тримесечие. *Кредити*

Обхващат задълженията на застрахователните дружества по заети парични суми от техни кредитори срещу плащане на лихва, включително подчинен срочен дълг с кредитен характер и репо-сделки.

3. Ценни книжа, различни от акции

Включват задължения по издадени от дружеството търгуеми дългови ценни книжа. Това са свободно прехвърляеми ценни книжа, които не гарантират на притежателя им права на собственост върху емитента и обикновено се търгуват на вторичен пазар.

4. Финансови деривати

Отчита се пазарната стойност на финансови деривати, по които застрахователното дружество е поело ангажименти.

5. Застрахователни технически резерви

Размерът на техническите резерви се изчислява въз основа на стойността на задълженията, поети от застрахователя или презастрахователя, които се очаква да бъдат изпълнени в бъдеще по влезли в сила застрахователни или презастрахователни договори, разходите, свързани с изпълнението на тези задължения, както и стойността на възможно неблагоприятно отклонение от това очакване. Техническите резерви са разделени в следните две под-категории:

5.1 Нетно участие на домакинствата в животозастрахователни резерви⁴

Категорията включва нетния размер на застрахователните технически резерви по животозастраховане.

5.2 Пренос-премиен резерв и резерв за предстоящи плащания⁵

Показателят обхваща нетния размер на застрахователните технически резерви по общо застраховане.

6. Депозити, получени от презастрахователи

В пасива на дружеството-цедент се отчитат депозитите или удържани от други застрахователни

⁴ До декември 2021 г. категорията включва сумите на математическия резерв, капитализираната стойност на пенсиите, резервът за бъдещо участие в дохода и резервите по застраховки „Живот”, свързани с инвестиционен фонд.

⁵ До декември 2021 г. показателят обхваща брутна сума и дела на презастрахователите в пренос-премиен резерв (включително и пренос-премиен резерв по животозастраховане), резервът за предстоящи плащания (както по общо застраховане, така и по животозастраховане), запасния фонд и другите одобрени от КФН застрахователни резерви (напр. резерв за неизтекли искиове, резерв за бонуси и отстъпки и други).

дружества суми по договори за презастраховане. Когато дружеството е получило като депозит ценни книжа, които са били прехвърлени в негова собственост, този показател включва сумата, дължима от цедента във връзка с депозита.

7. Задължения по застрахователни и презастрахователни операции

Отчитат се задълженията на дружествата по преки застрахователни и по презастрахователни операции.

8. Други пасиви

В този показател се включват суми, дължими от отчетните единици по дейности, несвързани с основната им дейност, задълженията към бюджета и социалното осигуряване, приходите за бъдещи периоди, пасиви, които не са класифицирани другаде и др.

VII. Обработка на данните за ценните книжа

Използват се детайлни данни от Статистика на ценните книжа (Security holding statistics, SHS). Обработката се извършва за целите на географското, секторното, валутното и матуриетното разпределение на балансовите обобщени позиции на ценните книжа, на база детайлната информация „ценна книжа по ценна книга“ от Форма DR Ценни книжа, държани от подотчетното лице в собствен портфейл (по чл.9, ал. 9 от Наредба № 27 на БНБ) и други официални източници на данни (напр. Централизираната база данни за ценни книжа на ЕСЦБ (CSDB)).

VIII. Разпространение на информацията

Българската народна банка публикува на интернет страницата си прессъобщение и таблици с данни за статистиката на застрахователната дейност.

Данните се публикуват с тримесечна честота в хил. лв. и са представени в следните таблици⁶, включващи информация от декември 2007 година:

- Активи по вид дейност;
- Активи по инструменти и валута;
- Активи по инструменти и географска структура;
- Активи по инструменти и институционални сектори;
- Пасиви по инструменти и валута;
- Пасиви по инструменти и институционални сектори.

Избрани показатели, представителни за статистиката на застрахователната дейност, се публикуват в отчетите за първото полугодие и в годишните отчети на Българската народна банка.

Статистическата информация се предоставя едновременно на всички потребители, като датите за публикуване са обявени в *Календара за разпространение на статистически данни*⁷.

⁶ Пълният комплект от таблици за статистиката на застрахователната дейност се намира на интернет страницата на БНБ в рубрика *Статистика / Други финансови институции / Застрахователни и презастрахователни дружества*.

IX. Политика на ревизии

Публикуваните данни за статистиката на застрахователната дейност подлежат на ревизии, които се извършват в следните случаи:

- Получаване на допълнителна информация, усъвършенстване на отчетните процедури и отстраняване на допуснати грешки в предоставените данни от страна на отчетните единици;
- Промяна в прилаганите методологически стандарти.

Ревизията на данни се посочва в прессъобщението и в съответните таблици.

X. Контакти

За въпроси по данните и прилаганата методология, можете да се обръщате към пресцентъра на Българската народна банка (press_office@bnbank.org), към г-жа Надя Александрова, началник на отдел „Парична и финансова статистика“ (Aleksandrova.N@bnbank.org) или да ги изпращате на електронната поща на отдел „Парична и финансова статистика“ (mbstatistics@bnbank.org).

Последна актуализация към 9 юни 2022 година.

⁷ Календарът за разпространение на статистически данни се публикува на страницата на БНБ в рубрика Пресцентър/Календар.